

INNLEGG: PEDAGOGISK DUELL 6. februar 08 arrangert av Studentutvalget UV- fak, UiO: ”Skolen – danningsarena eller arena for sosial læring? En debatt om PALS.”:

EN KRITIKK AV ATFERDSPROGRAMMET PALS I SKOLEN

Christian W. Beck

1. Innledning

Atferdsprogrammer som PALS, ”klikke”-metoden, connectOslo og annet, og kartlegging av skoleelevers psykiske atferd, innvaderer skolen. Atferdseksperisen er blitt en brysom maktfaktor som truer formålet med skolen: At hjem og skole skal utdanne barn og ungdom til selvstendige og samfunnsganglige mennesker.

Den mulige forbedring med programmene kommer av at voksne i skolen igjen opptrer som myndige personer med alminnelige krav til elevenes oppførsel, ikke som en effekt av tunge forskningsbegrunnede metodeprogram.

Jeg vil argumentere for at konsekvensene av inn føring av PALS og tilsvarende programmer i skolen blir:

1. Forsterket detaljert myndighetsstyring av skolen i retning av dressur og sosialteknologi. Elevene gjøres til klienter.
2. Underminering av lærernes og foreldrenes innflytelse og makt i skolen.
3. Motarbeiding av respekten for individet og dermed av grunnlaget for danning og god opplæring i skolen.
4. Overføringer makt og penger til en allerede sterk profesjon i det norske samfunn, atferdseksperisen.

Noen av forutsetninger for PALS er (Arnesen, Ogden og Sørli 2003 og 2006):

1. Skolen opplever selv behov for tiltak.
2. Definere minst ett forbedringsmål.
3. Minimum 80 % oppslutning blant de ansatte.
4. Aktiv støtte og medvirkning fra skolens ledelse.

5. Støtte og medvirkning fra foresatte, skoleeier og støtteapparat (PPT).
6. Langsiktig forpliktelse til å prioritere programmet i minst 3-5 år.
7. Bidra med evalueringsdata.

Ledelsen må sette av nok tid og ressurser. F eks må 15 uketimer avsette til team og personalmøter om PALS. Ved starten av programmet nedsetter skolen et PALS-team med fem til sju deltakere som er representativt sammensatt av skolens ledelse og ansatte, PP-tjenesten og FAU. Disse skal kurses av atferdsekspertene. En kvalifisert ekstern PALS-veileder følger opp skolen gjennom opplæring og veiledning.

I 2007 utdannet Atferdssenteret 19 veiledere og 92 grunnskoler var involvert. Dette er bare starten. PALS er ment å gjennomtrengre skole-Norge med 3200 skoler, i løpet av noen år (Utdanningsdirektoratet 2007). Vi snakker om 3-sifrede millionbeløp, kanskje mer fra statskassen. Her er det da selvfølgelig mange penger å hente for PALS-operatørene.

2. PALS og danning

Skolens opplæring i grunnleggende ferdigheter og fagkunnskap har en overordnet hensikt, som er allmennmenneskelig og samfunnsnødvendig. Man kan si at læring av denne hensikten er skolens dannels oppgave og er samtidig grunnlaget for lærerens autoritet.

Danning gjelder individets humanisering inn i samfunnet. Den norske filosof Hans Skjerveheim framhever med referanse til en annen filosof, Kant, at i pedagogikk må *det kategoriske imperativ* gjelde – den grunnleggende respekt for individet. Det motsatte er *det hypotetiske imperativ*, hvor eleven underlegges metoden, og blir en ting eller en brikke i pedagogens puslespill. Skjerveheim presiserer at man med metoder kan vise respekt for eleven, hvis disse er midletidig og frivillig, ikke påtvungne og totale.

PALS – programmet forutsetter full underkastelse over lengre tid, på et teoretisk grunnlag klienten ikke kjenner. Dette bryter da fundamentalt med forutsetningene for danning. Sterk uro i skolen viser at lærernes autoritet er brutt ned. Grunnene til dette kan være at det er noe galt enten med elevens motivasjon, skoledagens lengde eller med skolens kunnskapsformidling. For PALS-ekspertisen er dette uinteressant. Hensikten deres er dressur og manipulering av elevene, for å få ro. Dette gir også en utilsiktet negativ ”tilleggssosialisering”, en ”antidanning” i skolen, i retning av underkastelse og kynisk

strategisk tenkning, hvor alt dreier seg om ytre belønning og materielle goder. Som om vi ikke skulle ha mer enn nok av slik samfunnsmentalitet allerede.

3. Motivasjon

PALS bygger på prinsippet om belønning (ikke straff) og ytre motivasjon. Læreren kan gjøre avtale med eleven om at de skal få ha kosetimer på fredag med pizza, hvis de ikke bråker. Et annet eksempel: På en PALS-konferanse i regi av atferdssenteret 25.10.06 ble det vist en videosnut på hvordan en PALS-skole trener elevene på å komme inn fra gangen til klasserommet.. Læreren står med stoppeklokke og tar tiden på elevene mens de kler av seg, henger opp tøyet og setter seg på plassene sine. Når øvelsen er ferdig, evaluerer læreren sammen med elevene hva som gikk bra og hva som kan forbedres. (Lekhal 2007). Hvor langt kan man drive dette sprøytet, blir mitt spørsmål?

Hva så hvis elevene bryter PALS-koden og ikke lengre bare PALS-lederne behersker metodens logikk? Da kan jo elevene snu situasjonen å si: ”Dere, nå lurer vi dem, nå lager vi et jævli spektakkel og så, får vi ny avtale, så blir vi rolige igjen, da får vi pizza på onsdag også”.

Kosetimer med godterier har lærerne alltid drevet med, rett og slett som et hyggelig avbrekk i skolehverdagen. Det nye er at dette er et systematisk atferdstiltak. Nettopp systematikken i PALS gjør da ytre motivasjon til skolens grunnleggende sosialiseringssprinsipp. Resultatet kan bli en korrumpert befolkning, som gjør alt for penger.

God opplæring og danning forutsetter at lærerne når fram til elevens indre motivasjon.

Atferdssenteret sier selv i sin informasjonsbrosjyre:

”De skolene som mest lojalt og systematisk fulgte PALS’ forhåndsbestemte innholdskomponenter og teoretiske prinsipper, fikk også best resultater.”

(Utdanningsdirektoratet 2006)

Deres motto ser ut til å være: Gi meg de verste bråkemakerne og de verste skolene og gi oss full underkastelse så skal vi få ro i skolen. Virker ikke atferdsprogrammet, må vi bare gi mer av samme medisin.

4. Evidens

Kronargumentet for PALS er at det er forskningsbasert og at det virker. Det er ikke forsket direkte på PALS i norske skoler. Gjennomgang av internasjonal forskning på PMTO-metoden (familieterapi/ foreldretrening), som er grunnlaget for PALS, viser at studiene er for små til å generalisere. Sammenlignet med andre typer tiltak er det ofte ikke signifikante forskjeller. (Halvorsen m fl 2005). Det sentrale begrepet i den forskning det her refereres til, er *evidens*. Men:

1. Evidensen, dokumentert virkning, som det statistisk kan gjøres rede for, gjelder grove sammenhenger mellom få variabler, som opp til et punkt kan gi *evidensbaserte generell teori om* noen forhold, som allment er viktig for ro i skolen. Imidlertid kan dette ikke si noe om hva som er riktig å gjøre, fordi en konkret skolesituasjon med mange individer er kompleks og innebærer nye variabler det ikke er kontrollert for. Når PALS virker f eks mot mobbing kan dette rett og slett også være fordi fenomenet på den skolen får oppmerksomhet. Dessuten er skolen selv en blind flekk i all skoleforskning, det blir ikke stilt spørsmål ved selve skolen. Psykologiske klinikere trekker på skuldrene av evidensbasert psykologisk forskning – ”den er ikke til hjelp i konkrete terapisisituasjoner”, sier de.
2. Evidensbasert viten dreier seg om å positivt å dokumentere sammenheng mellom et tiltak og en ønsket effekt. Dette er egentlig uvitenskapelig, fordi slik verifisering bryter med Poppers grunnleggende forutsetning om at hypoteser skal man forsøke å falsifisere, ikke å verifisere. PALS såkalte vitenskapelige grunnlag er kvasivitenskap eller på vanlig norsk ”liksom vitenskap”.
3. Atferdsprogrammene må utfordres av forskning i et mye bredere perspektiv og settes under mye hardere forsøk på falsifisering, enn hva som gjøres i dag. Atferdsekspertisen er ambisiøs, men ofte med tunnel syn. De leter bare etter løsninger innenfor sitt eget snevre fagfelt. Forskes det i det hele tatt eller drives det programmer som ikke springer ut av dette begrensede univers?

5. Psykologisk screening

En oppfølging til PALS kom i 2007 i form av en nasjonal kartleggingsundersøkelse av elevenes psykiske atferd (NTNU 2007). 2100 lærere har fått utdelt et vurderingsskjema med opptil 100 spørsmål, hvor de blant annet vurderer om like mange elever dagdrømmer, har

tvangshandlinger, skader seg eller har prøvd på selvmord, er nervøse og overfølsomme, virker for opptatt av sex, har underlige ideer eller er mistenksomme. Hensikten ble gitt av en av forskerne til VG 10. august 2007: Å få en bedre norm til vurdering av norske elevers atferd ved å undersøke et nasjonalt tverrsnitt. En del av undersøkelsen er en diagnostisk test på ADHD, noe verken lærerne eller foreldrene er informert om.

Tre kritiske spørsmål til denne undersøkelsen melder seg:

- 1) Hva slags grunnlag har lærere for å kunne vurdere slike spørsmål? Sjansene for at undersøkelsen skal få gyldige og pålitelige data, synes små.
- 2.) Hvordan kan regional etisk komité ved NTNU i Trondheim gi sitt samtykke til undersøkelsen uten at foreldrene får tilbud om å gi sitt «informerte samtykke»? I retningslinjene for de regionale etiske komiteer blir det lagt spesielt vekt på at informert samtykke skal forebygge mulig «krenkelse av personlig integritet» og «risiko for belastninger». Når barn blir utsatt for psykiatrisk screening, uten at foreldrene (eller barna) har bedt om det, og når lærerne og skolen får kjennskap til resultatene, må begge kriterier sies å være oppfylt.
- 3.) Hva skal undersøkelsen brukes til? Resultatene er evidensbasert viten om en ”gjennomsnittselev som ikke eksisterer”, med liten praktisk relevans, på temaer som gjelder elevenes private liv og som ikke angår verken skolen eller ekspertene.

Hovedproblemstillingen ved PALS er ikke om det skal være sosial læring eller ikke i skolen, men at sosial læring er blitt sosial teknologi, dressur og manipulering. Atferdsekspertisen er blitt statens yndlinger. Denne ekspertisen finnes ved universitetene i Oslo, Trondheim og Tromsø med forgreninger ut i barnehage, barnevernet, den regionale barne- og ungdomspsykiatrien (BUP) og nå i skolen. De har fått nærmest faglig monopol med stor tilgang på offentlige penger. Metoden er først å gjøre barn og unge til klienter, så til elever.

6. Konklusjon

Ro i skolen kan oppnåes på andre måter enn ved PALS og andre atferdsprogrammer. Min kritikk av PALS kan oppsummeres i 4 punkter:

- 1) Manipulering og dressur blir skolens hovedanliggende, ikke opplæring og danning. Individet krenkes.
- 2) Elevene, lærerne og foreldrene underordnes en kvasivitenskapelig atferdsprofesjon. Lovens formål om at foreldrene og samfunnet ved skolen skal bestemme barns utdanning og skolens innhold, undermineres.
- 3) Med PALS brukes skolens hardt pressede tid og ressurser til å gjøre vår tids dominerende sosialingeniører, atferdseksperter, enda mer dominerende.
- 4) PALS er en avledningsmanøver. Skolen unndraes kritikk, skolekrisen i kjølvannet av pisa 2006 blir ikke forstått.

Min oppfordring til foreldrene er: Dere må gjenerobre styringen av opplæring av egne barn, boikott PALS og tilsvarende programmer.

Til skolen: Kast ut PALS og atferdseksperter. Dette er en viktig forutsetning for å gjøre skolen bedre.

Til pedagogikkstudenter: Vær årvåkne, rust dere til kamp.

Kilder:

Arnesen, A., Ogden, T. og Sørli, M. (2006): *Positiv atferd og støttende læringsmiljø*. Oslo Universitetsforlaget

Arnesen, A. og Ogden, T og Sørli (2003): Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling i skolen. *Spesialpedagogikk* 9/2003.

Atferdssenteret (2006): *PALS. Skoleomfattende tiltaksmodell*.

Halvorsen, A, m fl. (2005): *Systematisk oversikt av forskningsoppsummeringer om effekten av hjemmebaserte tiltak i barnevernet*. Rapport Praxis Sør.

Lekhal, R. (2007): *Atferdsprogrammet PALS*. Masteroppgave. Pedagogisk forskningsinstitutt Univ. i Oslo.

NTNU (2007): Spørreskjemaer og annet materiale fra forskningsprosjektet: Barns atferd og fungering i skolen.

Utdanningsdirektoratet (2006): *Forebyggende innsatser i skolen*. Rapport.

Utdanningsdirektoratet (2007): *Tiltaksoversikt vedrørende utvikling av læringsmiljøet for skoleåret 2007/08*.